

היבטים לשוניים בפרשת כי-תצא עז

דקדוקי מילים וחלקם בעלי שינוי משמעות בפרשת כי-תצא ובהפטרה ובראשון של כי-תבוא

כא יג וּבִכְתָּהּ: המילה מוטעמת במרכא בב"ת ובתביר בת"ו	
כא טו לְשִׁנְיָאָה: הנ"ן בחירק	
כא יט וְתִפְשׁוּ בָּ: הטעם נסוג לתי"ו, עם זאת הפ"א בשוא נע	
כא כג קָלֶלֶת: הלמ"ד הראשונה, על אף הקושי, בשוא נח לא בחטף פתח	
כב א שִׁי: ש"ן שמאלית	
כב ג וְכֵן תַּעֲשֶׂה: כך היא ההטעמה הנכונה ולא בקדמא ואזלא (קורן ודומיו). וּמִצָּאתָהּ: האל"ף כלל אינה נשמעת	
כב ה כָּל-עֲשֵׂה אֵלֶּה: טעם נסוג אחור לעי"ן	
כב ז תִּקַּח-לָךְ: געיה בת"ו. יֵיטֵב לָךְ: טעם נסוג אחור ליו"ד. וְהֶאֱרַכְתָּ: העמדה קלה בה"א למנוע הבלעת האל"ף החטופה	
כב ט הַמְלֵאָה: געיה בה"א והמ"ם בשווא נע	
כב יב תִּכְסֶּה-בָּהּ: יש לקרוא תיבה זו כאילו מדובר במילה אחת, אין געיות ואין להעמיד אות זו או אחרת פרט לב"ת המוטעמת בסילוק	
כב טו הַשְׁעֲרָה: העי"ן בשווא נח	
כב יח וּלְקַחְו: מרכא בלמ"ד כטעם משנה	
כב יט מֵאָה כֶּסֶף: טעם נסוג אחור למ"ם	
כב כב בַּעֲלֹת-בַּעַל: געיה בעי"ן הראשונה	
כב כג מֵאֲרֻשָּׁה: במלרע	
כב כה הַמֵּאֲרֻשָּׁה: המ"ם ללא דגש בשווא נח, העמדה קלה באל"ף ובמלרע	
כב כח לֹא-אֲרֻשָּׁה: במלעיל	
כב כט עֲנָה: יש להקפיד על המפיק	
כג ב דִּבְא: יש מחלוקת כתיב במילה זו, אבל אינה נוגעת לקריאת המילה ¹ . שִׁפְכָה: השי"ן בקמץ קטן והפ"א בשוא נח	
כג ג יִבֹּא לוֹ: טעם נסוג אחור ליו"ד	
כג ה לְקַלְלֶךְ: למ"ד ראשונה אחרי הקו"ף בשווא נע, כ"ף סופית דגושה ²	
כג יא מְקַרֶּה-לִּילָה: הקו"ף בדגש ובשווא נע	
כג כא יְבָרְכֶךָ: כ"ף ראשונה בשווא נח	
כג כה שְׂבַעַד: ש"ן שמאלית בקמץ קטן. כָּלִיד: במלרע, הלמ"ד בשווא נח והיו"ד בנע	

¹ זהו אחד המקומות שבו נבדלים ספרי תימן מיתר הספרים, אל"ף לפי התימנים או ה"א לפי יתר העדות ראה בגיליון כי תצא סז, ובגיליון תהלים צ, בתוכנת הכתר ובתנ"ך ברויאר אימצו את נוסח תימן.

² אע"פ שכבר גילינו דעתנו ש"כלל הדומות" אינו נכון, כאן יש געיא בקו"ף, וזה דומה ל"הללו" שהלמ"ד הראשונה רפויה, ועם זאת השוא נע

כג כו עַל קָמַת רַעַד: טעם טפחא בתיבת עַל

כד א כִּי-מֵצֵא בָּהּ: טעם נסוג אחור למ"ם. וְכָתַב לָהּ: טעם נסוג אחור לכ"ף, כן הדבר גם בפסוק הבא

כד ב וְהִלְכָה וְהִיָּתָה לְאִישׁ-אַחֵר: טעם טפחא בתיבת וְהִלְכָה

כד ד בַּעֲלָהּ: העי"ן בשווא נח. תַּחֲטִיֵּא: החי"ת חטופה ולא בשווא נח

כד ה וְשָׂמַח אֶת-אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר-לָקַח: טעם טפחא בתיבת וְשָׂמַח

כד ז כִּי-יִמָּצֵא אִישׁ: מונח רביע ולא קדמא ואזלא

כד ח הִשְׁמַר: במלעיל והמ"ם בסגול

כד י מִשְׁאֵת: שי"ן ימנית והאל"ף כלל אינה נשמעת. מְאֻמָּה: במלעיל

כד יא נִשֶּׁה בּוֹ: אין טעם נסוג אחור. אֶת-הַעֲבוֹט: הה"א בפתח ולא בקמץ, כן הדבר גם בהמשך פס' יג

כד יג בְּשִׁלְמָתוֹ: שי"ן שמאלית. וּבִרְכָּךְ: געיה בב"ת, הרי"ש בשווא נע ודגש בכ"ף הסופית

כד יט יְבָרְכֶךָ: כ"ף ראשונה בשווא נח

כד כ זִיתָךְ: במלרע והת"ו בשוא ולא בסגול. תַּפְאָר: הפ' פתוחה³

כה ה יִבְמָה: יש להקפיד על השמעת המפיק

כה ח וְקִרְאוּ-לָּו: געיה בקו"ף

כה טז כָּל-עֵשָׂה אֵלֶּה: טעם נסוג אחור לעי"ן וכן בהמשך עֵשָׂה עוֹל

כה יז בְּצִאתְכֶם: הת"ו בשווא נע

כה יח קָרָךְ: געיה בקו"ף והרי"ש בשווא נע. כָּל-הַנְּחִשָּׁלִים: נחץ בנר"ן מפאת הגעיה שבה. וַיִּגַּע: יש לבטא את הפתח לפני העי"ן (פתח גנובה)⁴

כה יט מִכָּל-אֲיָבֶיךָ: טעם קדמא באל"ף, גרש בב"ת והי"ד בשווא. אֲשֶׁר יִי-אֱלֹהֶיךָ: כך היא ההטעמה הנכונה, תיבת אֲשֶׁר בלבד מוטעמת במונח ותבת ה' - מוקפת⁵

אֶת-זָכְרִי: לאחרונה השתרש מנהג לקרוא פעמיים את המילה "זכר". מנהג זה אינו מוכר באשכנז המערבי וגם לא בעדות המזרח. בקונטרס "מקראות שיש להם הכרע" של הר"מ ברויאר ז"ל⁶ האריך להוכיח שאין ספק שנוסח הצירי הוא הנכון, ואין כל צורך בקריאה הכפולה.

הפסרת כי תצא ישעיהו נד – נה ה:

א רָנִי: הרי"ש בקמץ קטן ובמלרע. לֹא-חֲלָה: הטעם בחי"ת

ב אֶל-תַּחֲשֹׁכִי: שי"ן שמאלית

ג נִשְׁמֹות: דגש חזק במ"ם, שוממות, לשון שממה ולא רבים של 'נִשְׁמָה'

ד אֶל-תִּירָאִי: געיה בת"ו ושווא נע ברי"ש

³ לפי הרד"ק יתכן שיש כאן שינוי משמעות אם יקרא בקמץ (עיין במאמר אוריאל בגליון כי-תצא סז).

⁴ קוראים שבכל קריאה אינם מבחינים בין אל"ף לעי"ן עלולים לקרוא כאן עי"ן פתוחה במקום עי"ן בפתח גנובה. כלומר ויגעה, אבל לפי קריאת האשכנזים יש כאן אל"ף גנובה ונקרא וַיִּגַּע. ולפי עדות המזרח: וַיִּגַּע. ומי שקורא ויגעה אינו שונה ממי שקורא במקום בְּהִנִּיחַ – בְּהִנִּיחָה!

⁵ בקורן ודומיו תיבת יי היא במונח.

⁶ מאמרו צורף לגיליון תצוה סז, המעוניין יפנה אלי.

ו וְעֶצְבֹת רֹיחַ: טעם נסוג אחר לצד"י

ט וּמִגְעָר-בֶּדֶךְ: הע"ן בקמץ קטן

נד יא עֲנִיָּה: הנ"ן בחירק חסר והי"ד אחריה בדגש חזק

נד יב וְשִׁמְתִי כְדָד: כ"ף ראשונה בדגש קל על אף שהתיבה הקודמת מוטעמת בטעם משרת ומסתיימת בהברה פתוחה ומוטעמת מלרע⁷. הדל"ת בשווא נח אע"פ שהכ"ף אחריה רפוייה

נה ב לְשִׁבְעָה: הש"ן בקמץ קטן

ראשון (ושני) של כי תבוא:

כו א וִירְשָׁתָה: הי"ד אינה נשמעת והיא חלק מהחירק המלא שבוא"ו. וְיִשְׁבֹּת בָּהּ: טעם נסוג אחר לש"ן והב"ת במילה הבאה בדגש חזק מדין אתי מרחיק

כו ג לָתֶת לָנוּ: טעם נסוג אחר ללמ"ד הראשונה

כו ו וַיַּעֲנוּנוּ: הי"ד בשווא נח

כא יז לָתֶת לוֹ פִּי שְׁנַיִם הפירוש הרגיל והנפוץ, וכך נתקבל להלכה בדין הזה, פי שנים – כפול שנים. אם יש חמישה אחים, הרכוש מתחלק לששה חלקים הבכור לוקח שני חלקים ושאר האחים נוטלים חלק אחד. שמעתי מאברהם נפח שפירוש זה אינו נכון.

זכריה יג ח וְהָיָה בְּכָל-הָאָרֶץ נֶאֱסָר פִּי-שְׁנַיִם בָּהּ יִפְרְתוּ יִגְעוּ וְהִשְׁלִשִׁית יוֹתֵר בָּהּ: הלוא ברור שכאן הכוונה לשני שלישים. וכן בפרידת אלישע מאליהו וַיְהִי כַעֲבָרָם וְאֵלֵיהֶם אָמַר אֵל אֱלִישָׁע שְׂאֵל מָה אֶעֱשֶׂה לָּךְ בְּטָרֶם אֶלְקָח מֵעַמְּךָ וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע וַיְהִי נָא פִּי שְׁנַיִם בְּרוּחְךָ אֵלַי (מלכים ב, ב, ט). מתפרש שאלישע לא ביקש כפול מהרוח של אליהו, אלא שני שלישים ממנו.

וכן פירש הרד"ק במלכים בשם אביו: ואדוני אבי ז"ל פירש פִּי שְׁנַיִם שני חלקים שאל שיהיה לו מרוח אליהו וכן הוא אומר פי שנים בכל אשר ימצא לו שני חלקי נכסיו כי הבכור נוטל שני חלקים מן הנכסים והפשוט נוטל החלק השלישי: ע"כ הרד"ק. אמנם בחז"ל לא פירשו כן אלא כפירוש הנפוץ, ראה כאן משנת רבי אליעזר (א עמ' 13) אף לרבות כיצד, וַיִּרֶם אֶת אֶדְרֵת אֱלִיהֶם אֲשֶׁר נִפְלָה מֵעֲלֵיו (מלכים ב, ב, יג) וַיִּכַּח אֶת הַמֵּיִם (מלכים ב, ח) וַיֹּאמֶר אֵלֶּה יְיָ אֱלֹהֵי אֱלִיהֶם אֵף הוּא וַיִּכַּח אֶת הַמֵּיִם וַיַּחֲצֵנוּ (מלכים ב, ב, יד) [הִנֵּה וְהִנֵּה] וַיַּעֲבֹר [אֱלִישָׁע]. מלמד שנעשה לאלישע נסים בקריעת הירדן יתר מאליהו, שבפעם ראשונה שלאליהו היתה זכות צדיק אחד עומדת, וכאן הוא אומ' ויהי נא פי שנים ברוחך אלי. מיכאן אתה דורש שמנה מופתים באליהו ושש עשרה באלישע. בתרגום יונתן במלכים מפרש לפי חז"ל על חד תרין, ובזכריה שני שלישים. כאשר יש רק שני בנים (בן האהובה ובן השנואה), הבכור נוטל פי שנים בכל אופן.

הנוסח ומקורותיו. המקורות שעל פיהם קבע ר"מ ברויאר ז"ל את נוסח המקרא עבור דעת מקרא, ובהמשך תנ"ך מוסד הרב-קוק חורב וירושלים.

כא יג וְהִסִּירָהּ ל. והסירה: ששד' כידוע, הטעמים פשטא, תלישא קטנה, זרקא וסגול אינם מסומנים במקום ההטעמה אלא על האות האחרונה במלה; תלישה גדולה מסומנת על

⁷ במחברת התיגאן של יהדות תימן היא נכללת ברשימת מילים בשם 'אוגירה' הכוללת מקרים דומים במקרא.

האות הראשונה. כאשר פשטא באה במלה המוטעמת מלעיל, מסמנים פשטא גם על האות המוטעמת. במקומות בודדים יש סימון כפול זה בכתבי היד גם בשאר הטעמים במקום שההטעמה אינה מובנת מאליה. ר' וולף היידנהיים סימן טעם כפול בכל מקום, כלומר במקום שזרקא או סגול וכו' הם במלה מלעיל, או במקום שתלישא גדולה היא במלה שהיא מלרע. התיב מסומן לפני הניקוד במלים מוטעמות בהברה הראשונה, או בעלות הברה אחת. יתכן שכאן חשש לניגוד על וחסירה שעלולה להקרא מלרע בגלל סמיכותה לאל"ף בראש המלה שאחריה וְהִסִּירָהּ אֶת־שְׁמֶלֶת שְׁבִיָּהּ, אולי דוגמת (שמות כו לג) וְהִבְדִּילָהּ הַפָּרְכָּת או (ויקרא כב יג) וְשָׂבָה אֶל־בֵּית אָבִיהָ. בגליון כי-תצא סז צוין שר"מ ברויאר העדיף כאן את הסימון הכפול.

כא טו **הבכר: ששד. רמ"ה. מ"ג-לש טיש. הבכור: ל** לניגוד חריג בכתבו המלא ובניגוד למסורתו הגדולה.

כא יז **לשד, רמ"ה, מ"ג-ל, מ"ק-אש' איב יח יב. אנו: ש** הפעם ששון, הוא החריג ובניגוד למסורתו הקטנה:

כא כא **כאכנים: לשד. כאכנים: ש?**

כב ב ואם-לא: לשש, מ"ש. ואם-לא: ד קרוב: לשש, מ"ש. קרב: ד ונציה מוסיף מקף לאזלא (קדמא). וגם מחלוקת כתיב. מנחת-שי: לא קרוב: בלא מקף באמצע. [ואם-לא קרוב].

קרוב הנזכר: בכל ספרי מדוייקי מל'. ^אובמסורת פ' שמיני על פסוק בקרבי אקדש, נמס' ג' חס' בלישי, ואין זה מחם. וכ"כ ^בהרמ"ה ז"ל, ^גוהיית קרוב אלי, מל' וי"ז כתי, וכל קרוב גרידא באורית' דכות' מל', וכל הקרב באוריתא חס', וארבעה כתיב' באורית' וכולהו' בנסחי דיקי חס' וי"ז כתי, ואית דמסרי בהון תרין חסרין, ואמרי לה תלתא חסרי, ואמרי לה ארבעה חסרי, וחד מינייהו והקרב אליו ^דדאחשורוש, וכולהו' משתבשי, דעל כרחך ארבעה חסרי' נינחו, וכולהו' באורית', וסי' ^ההקרב אל ביתו (פ' בא), ^וכי אם לשארו הקרב אליו (פ' אמר), ^זובא גאלו הקרב אליו (פ' בחר סיני), ^חהקרב אליו ^טדפרשת נחלות (דפינחס), ודכות' בלישי ^טמקרב באו (דחאזינו), עכ"ל. ^יובמ"ג נמס' הקרב ה' חסרי, ד' כדאמרן, וזחמישי ^{יא}והקרב אליו כרשנא דאחשורוש. [קרוב].

^א ובמסורת: מ"ג – ד וי' י ג.

^ב הרמ"ה: קר"ב.

^ג והיית קרוב: בר' מח י.

^ד דאחשורוש: אס' א יד.

^ה הקרב אל ביתו: שמו' יב ד.

^ו כי אם לשארו: וי' כא ב.

^ז ובא גאלו: וי' כה כה.

^ח דפרשת נחלות: במ' כז יא.

^ט מקרב באו: דב' לב יז.

^י ובמ"ג: מ"ס – ד קר 37.

^{יא} והקרב אליו: אס' א יד.

כב ג וכן תעשה (3): לשש. וכן תעשה: ד
מאורות נתן: וכן תעשה תליתיאי קדוא"ז [השלישי קדמא ואזלא? תשובה:] ל"כ אלא מונח ורביע

כב י בשור: ל, מ"ש. בשור: שש, מ"ש. בשור: מ"ש?
מנחת-שי: **בשור-ובחמר**:⁷ בחילופי ב"א וב"ג שבדפוס, לב"א בשור-ובחמר, לב"ג בשור
ובחמר. ובס"ס במאריך ומקף. >וי"ס במאריך בלבד. <[בשור-ובחמר].

כב יד והוצא: ששד, רמ"ה, מ"ג-שד, מ"ק-לשש. והוציא: ל

כב טז **הנער: ששד. הנער: ל** לנינגרד מנקד פתח, אבל מתכוון לחטף-פתח.

כב יח **העיר: לש, מ"ש. העיר: ש** מקום הגיעיא⁸ הטבעי הוא בהברה פתוחה, ויש לזה
חריגים.
מנחת-שי: **ולקחו זקני העיר-ההוא**: הטעם בה"א⁵⁸ בספרי כ"י, וכ"כ בעל א"ת. [העיר-ההוא].

כב כה **הרע: לשש, מ"ג-לוי, מ"ס-ד ועו. הרע: ד**

כב כד **אתם: לש. אתם: ד**

כג ב **דכא: לששד, מ"ק-ד. דכה: רמ"ה, מ"ש?**

באנו למחלוקת כתיב מפורסמת.
מגליון כי-תצא סז המנחת-שי כאן לפי מהדורת צבי בצר ז"ל והערותיו
פצוע דכא בספרי תורה תימניים כך כתיב המילה דכא בא'. בספרי תורה אשכנזיים
וספרדיים הכתיב הוא דכה בה'. זו אחת מתשע המחלוקות בכתיב בין ספרי תימן לספרי שאר
עדות.
תחילה נראה את דברי המנחת שי: **פצוע דכה**: נפוגותי ונדכיתי עד מאד לדעת לעות את יער
דבר, אם כתו' דכא באל"ף או בה"א, ואשאל אל הסופר' ואין מגיד לי. ובספרי הדפוס וגם
בכמה ספרי קדמוני כ"י כתו' דכא באל"ף, ובכולם נמס' דכא ג', וסי' פצוע דכא,⁹ ואת דכא
ושפל רוח,¹⁰ תשב אנוש עד דכא. וזהו ג"כ דעת רד"ק, כי ¹¹בשרשים שרש דכה בה"א, אין גם
אחד מהם, ובשרש דכא באל"ף הובאו שלשתם. [כלומר עד כאן לטובת הא']

⁷ בחילופי ב"א וב"ג: חילופים – ד (ושם נדפס 'ובחמור' בכתיב מלא לב"א ולב"ג).

⁸ לא טעות, כך קוראים התימנים מלה זו.

⁵⁸ [כך נוסח ל', והכוונה היא להורות כי מקום הגעיה במילה העיר היא באות ה' (ולחוציא מידי ד ודפוס ונציה
ש"ז שסימנו געיה באות ע).] בא"ת נאמר כאן: 'העיר, השלישי מלעיל', וכוונתו לומר כי 'העיר' דידן, שהיא
חזיקרות השלישית של תיבה זו בפרשה (פסוקים יג – ט), יש בה מאריך בה"א, ומומילא חטעמתה מלעיל,
שלא כשתיים הראשונות המוטעמות מלרע. [נורצי העתיק את הביטוי השלם כדי לזהות בבירור את המילה
שמדובר בה, והוסיף את המילה ההוא (כך!)] כדי להבהיר לקורא למה נשתנתה המילה העיר משתי קודמותיה.
אבל בעת ההעתיקה לכ"י א לא זכר נורצי את סיבת מעשיו, וסבר בטעות כי ההערה על מקום הטעם
מתייחסת למילה ההיא, ולפיכך הוסיף לדבריו מילה אחת וכתב 'הטעם בה"א שנייה בספרי כ"י'.
⁹ ואת דכא: יש' נז טו.

¹⁰ תשב אנוש: תד' צ ג.
¹¹ בשרשים: דכ"ה, 71 ע"ב; דכ"א, 71 ע"א – ע"ב.

אבל בהעתק הללי כתנו דכה בה"א, ולזה כיוון בעל^ה מאיר נתיב, שהביא שנים האחרים בשרש דכא באל"ף, וזה כתבו בה"א בשרש דכה. וכן ראיתי בספר כ"י מדויק ישן נושן, ומסרה ידידיה חכי, דכה ג', ב' כתי' ה"א, וחד כתי' א', וס"י לא יבא פעוע דכה, ואת דכה ושפל רוח, תשב אנוש עד דכא, חד בתנו, חד בנבי, וחד בכתנו, ובהאי לישינו גופיה איתמסר נמי בספרא הדין בתילים. [כאן הוזכרו דעות לטובת הה']

ובעל א"ת הביא שתי הסברות, ולא הכריע. אלו דבריו, דכה בה"א כתיב בכל ס"ס, וכ"כ 'הרמ"ה ז"ל, ותמחתני על 'המאירי שלא הזכירו, אבל בג' קדמונים מצאתי דכא באל"ף, ובשנים מהם מסו' בהדיא ג' וכתבי' א', עכ"ל. [האור תורה לא הכריע]

ואם הייתי כדאי להכריע, אמינא דקים לי כהרמ"ה ז"ל, דבכל מילי דהאי סיפרא עבדי כוונתיה, דגברא דסמכא הוא, וודאי דק ואשכח למיקם עלה דמילתא שפיר, וכ"ש דס"ס מסייען ליה. גם אני יגעתני ומצאתי כן בכמה ס"ת אספמיים החשובי' והמעוזלים. וכ"כ ר' יוסף הכהן בסימני המסורות, דכה באוריית' בה"א, וס"י לא יבא פעוע דכה. אחר ימים שכתבתי כל זה, בא לידי ספר מסורת סייג לתורה להרמ"ה ז"ל, ולחיות חביבי' עלי כל דבריו הנאמרי' במשפט ומישרים, אעתיקם כאן. ואלו הן, לא יבא פעוע דכה, ברובא דנסחי דיקי, ה"א כתי' בסוף תיבותא, ומסורת' דמס"י עלי' תלתא, תרין כתי' אל"ף וחד ה"א כתי', וס"י פעוע, ושפל רוח, תשב אנוש, מציעא ה"א כתי', מכלל דאוריית' כתנו אל"ף, טעותא דספרא הוא, ומסורתא לאו מציעא כן אמרה, אלא פציעא, וספרא הוא דאישתבש ביה, וחכי נמי מסתברא, דהא כולוהו נוסחי ואת דכא ושפל רוח אל"ף כתי', ואי מציעא ה"א, מציעא הי ניהו, ואת דכא ושפל רוח, הא כולוהו נוסחי אל"ף כתי', אלא ודאי שמע מינה כדאמרן, ואשכחן מסורי' דיקא דמסיר עליה תלתא, חד כתי' ה"א ותרינ אל"ף, דאוריית' כתי' ה"א, ובמסורת אחריתי משמע דכולוהו כתיבי' אל"ף, ושיבושא הוא, עכ"ל. המושיע דכאי רוח ישים מחשך לפנינו לאור, לחיות רוח שפלים ולב נדכאי.⁶⁶ [דכה].

[הרמ"ה, רבי מאיר הלוי אבולעפיא מהתקופה שלפני הרמב"ן, שחידושו לתלמוד הודפסו בשם "יד רמה" מצא ברוב הספרים בה'. הוא מצא הערת מסורה שבה כתוב (בתרגום): שלוש (פעמים מופיעה מילה זו במקרא), בשתיים כתוב א' ובאחת ה'. והסימן (מלה או מלים אחרות בפסוק): פעוע ושפל רוח תשב אנוש. באמצעי כתוב ה'. הרמ"ה עושה חשבון שהאמצעי חייב להיות הפסוק בנביאים כלומר בישיעה נז טו בהפטרות יום הכיפורים, אבל על הפסוק הזה אין ספק שהוא בא']

לכן מכריע הרמ"ה שחייבים להגיה במסורה ההיא ולגרוס פציעא במקום מציעא, אם כן מסורה זו מעידה על ה' בפסוק שלנו.

נוסף לכך הוא מצא עוד מסורה שמסייעת לכתוב בה', ועל המסורה האומרת שהכל בא' הוא אומר שהיא משובשת.]

בספר של ר"מ ברויאר כא"צ והנוסח המקובל של במקרא, וכן בספרו נוסח המקרא בכתר ירושלים, יש דיונים על זה.

^ה מאיר נתיב: שורש דכ"א ושורש דכ"ה.

^י 'הרמ"ה: דכ"ה.

^ז 'המאירי: כי תצא פרשה יט, צג ע"ב ('פרשה יט, לא יבא פעוע דכא פסוק אחד לבד וזאי סתנו' [מה] וכן נגדך בגי' [ליון] נו"ן כפולא'. המאירי אינו מתייחס במפורש לשאלת הכתיב דכא /דכה, אולם מצטט את המילה דכא באל"ף בכותרת הפרשה. הערת הגיליון שהוא מזכיר אינה קשורה לשאלת הכתיב דכא /דכה, אלא לחלוקת הפרשיות).

^ח וכתבי' א', עכ"ל: עד כאן לשון אור תורה.

^ט ר' יוסף הכהן: מנחת כהן, הקדמה, אות ד.

^י עכ"ל: עד כאן לשון הרמ"ה.

⁶⁶ גם כאן נזכר של נורצי בשעשועי לשונו. בעסקו ב'דכא' שייבץ בדבריו 'נדכית', 'דכאי רוח' ו'נדכאים'.

בעד **דכא** בא': **כתר ארם צובא** בעדות ר' יעקב ספיר, כ"י לנינגרד, שני כ"י ששון, ודפוס ונציה. גם המסורה הקטנה כאן ג' וכתוב א' מעידה על נוסח הא' ולא הה'. מסורת **כתר ארם צובא** תהילים צ ג: **דכא ג', לא יבא פצוע דכא**, ואת **דכא** ושפל רוח תשב אנוש. וכן במסורה גדולה בדפוס ונציה בישעיה.

בעד **דכח** ה: רמ"ה, והמסורות שהסתמך עליהן אחת מהן רק אחרי הגהה. הרב שטרנבוך נר"ו בספרו מצוות היום מביא שהגר"א ז"ל הורה לתקן כל ס"ת ל**דכח** בה', ולעומתו בעל ש"ע הרב (האדמו"ר הזקן מחב"ד) הורה להיפך לתקן לא'. וכן נוהגים חסידי חב"ד עד היום. הנוסח הסופי של ספרי התורה שלנו נוסד על ידי בעל "קסת הסופר", אבל בזמנו "הסתובבו" ספרי תורה ללא כתיב אחיד ממש. **צ"כ מגליון סז.** בספר **כתר ארם צובה** והנוסח המקובל של המקרא עמ' 87

במקומות הבאים שונה נוסח האשכנזים מנוסח יהודי תימן:

מקומות שבהם כתיב המסורה הוא בחזקת ודאי:

אשכנז	תימן	הערות מסורה המסייעות לנוסח יהודי תימן
דכח	דכא (לשש:ד)	מ"ג-אלשש:ד: דכא ג...; מ"ק-ד
		כאן: דכא ג' וכת' א'

בבדיקה של הרב קמחי ב**כתר ארם-צובה** **דכא באלח ונמסר עליו ג' לא יבא ואת דכא תשב אנוש** בדומה ללשון כא"צ בתהלים.

כג ג לא-יבא לו: **לשש. לא-יבא**²²: ד הערה 22

הביטוי 'לא יבא' כתוב שתי פעמים בפסוק זה; וד השווה את ההטעמה בשתייהן.

כג ו לך: **לשש, מ"ש. לך: ד** לפי אתי מרחיק צפוי דגש בלמ"ד. מנחת-שי: **לך**: הלמ"ד דגושה. [לך].

כג יב לפנות: **לשש, ב"א**²³. לפנות: ב"נ הערה 23

בספר החילופים נאמר רק שב"א אינו שם געיה בלמ"ד.

כג יג שמה: **ששד. שמה: ל** הפעם לנינגרד אינו מדגיש אתי מרחיק.

כג טו להצילך: **לשש. להצילך: ד** ונציה החליף פשטא באזלא (קדמא טעם מחבר).

כג טז אשר: **לש, ב"א. אשר: ש, ב"נ**

כד ז כי-ימצא איש: **לשש. כי-ימצא איש: ד** הערה 24

הביטוי 'כיימצא איש' מצוי עוד רק לעיל כב כב; וד השווה את ההטעמה בשני המקומות האלה.

כד יא-יג את: **לש, הס. את: ש; העבוט: לשש. העבוט: ד**

במחלוקת השנייה ונציה מנקד לפי הכלל שה"א הידיעה לפני עי"ן לא-קמוצה בקמץ. יש לזה חריגים רבים, אולי הידוע ביותר צללו **עופרת** (שמות טו, י). בחומשים הנפוצים ממשיכים לפי ונציה, ואולי חושבים כי כך מדויק יותר...

כד יג כבוא: שד, רמ"ה, מ"ג-שד שמ' לגט, מ"ק-אל מ"ב י כ. כבא: לש
לניגוד וששון בניגוד למסורתם.

וברכך: ש, מ"ש? וברכך: לשד, מ"ש?
מנחת-שי: **וּבְרַכְךָ**: חר"ש בשוא לבדו במקצת ספרי ומקצתם בחטף פתח, וזה תלוי במנהג
ספרי כמ"ש בריש פ' לך לך. [וּבְרַכְךָ].

כד טז על-אבות: לשד. על-אבות: ש

כד יט קצירך בשדף: לשש, מ"ש. קצירך בשדף: ד ונציה מדגיש אחרי הברה פתוחה בטעם
מחבר בניגוד לחק-יהו"א⁹. מנחת-שי: קצירך בשדף: חב"ת רפה. [קצירך בשדף].

כד כ תפאר: לשש. תפאר: ד הפתח מופיע גם בכתר ארם-צובה בעדות מאורות נתן.
ספר השורשים לרד"ק ערך פאר. התפאר עלי (שמות ח, ה), פן יתפאר עלי ישראל (שופטים ז, ב),
היתפאר הגרזן על החצב בו (ישעיהו י, טו), אשר בך אתפאר (ישעיהו מט, ג).... והפעל הדגוש ולקדוש
ישראל כי פארך (ישעיהו נה, ה), ובית תפארתו אפאר (ישעיהו ס, ז), לפאר מקום מקדשי (ישעיהו ס, יג)....
ויתכן להיות מזה השרש מסעף פארה (ישעיהו י, לג), בשורק. ותפארכנה פארתו (יחזקאל לא, ה),
בחלום כמו סעיף, סעפותיו. והפעל ממנו לא תפאר אחרך. והוא פתח להבדיל הענין,
כלומר שלא תטול מה שנשאר בפארות. ורבותינו ז"ל פירשו לשון פאר שאמרו (חולין
קלא, ע"א). שלא תטול תפארתו ממנו.
הרד"ק מציין שכאן מנוקד בפתח, כדי לחלק בין המשמע ליטול את הנשאר בענפים, ובין
המשמע פאר.

כה ז השערה: לשש, מ"ש. השערה: ד; מאן: ששד, רמ"ה. מאין: ל
מנחת-שי: **השערה**: השי"ן בפתח והעי"ן בשוא לבדו ומלעיל⁸ (מכלול דף ר"ז), וכן הוא
בספרי כ"י מדוייקי, וכ"כ א"ת. ועיין מ"ש לעיל בפסוק אל זקני העיר השערה (דברים כב, טו).
[השערה].

הפטרות כי תצא

ישעי' נד א שוממה: אלק, מ"ש?, מ"ק-ק, מ"ס-ד שמ 68. שוממה: ד, מ"ש?
מנחת שי: שוממה - במקצת ספרים חסר ובקצת מדוייקים מלא ואני יושב משומם בראותי
רבוזי החילופים שנפלזו בספרים ורע עלי מאוד המעשה כי בכל יום ויום הזלכים ומתרבים
והמדפיסים הזלכים חשכים ואין נוגה להם ואין דורש ואין מבקש. סיבת חילוף זה נולד ממה
שנמצא במסורת שוממה ג' ובמקצתן שוממה ג' ב' חסר וא' מלא וסימן ותשב תמר ושוממה
(שמואל ב' יג, כ) נתנני שוממה כל היום (איכה א, ג) כי רבים בני שוממה (ישעיהו נד, א) ע"כ. ולא נתפרש
איזהו המלא:

⁹ כמ"ש: מ"ש בר' יב ג ('ואברכה מברכך').

⁸ אותיות יהו"א נחות בסוף המלה הן בהברה פתוחה, אבל כל הברה פתוחה מרפה אותיות בגד-כפת.
⁸ מכלול: קנא ע"א.

ב יְטוּ: אֱלֹק. יְטוּ: ד' מלעיל כאן בלתי אפשרי, זו כנראה סתם טעות דפוס בונציה.

ז וְכַחֲמִים: אֵל, ב"א. וְכַחֲמִים: ק, ב"נ; גדלים: אֱלֹק, מ"ג-ד שופ' ה טו. גדולים: ד

ט כִּי-מִי: אֱלֹד, ב"נ, מ"ש? כימי: ק, ב"א, מ"ש?

מנחת שי כי מי נח - יש מחלוקת בספרים במלח הזאת ברוב הספרים הם שתי מלות ויש ספרים שחיה מלח אחת כמו כימי נדת דותה (ויקרא יב, ב) וכן תרגם יונתן כיומי נח. מרד"ק: ומגער: אלקד, מ"ש? ומגער: מ"ש?

מנחת שי: ומגער בד - העיין נקרא בקמץ חטוף כ"כ רד"ק בפ"י ובמכלול דף קפ"ט בענין קריאת השוא על שלשה דרכים וא' מהם כשיבוא אחרי אחת מאותיות אחה"ע שקריאתו נוסח לקריאת אותה האות כתב וכן על הקמץ חטוף כמו ומגער בד קריאת הגימ"ל נוסח לקמץ חטוף מפני העיין ויש ספרים מדוייקים שחגימ"ל נקודה בקמץ חטף ע"כ. וזרות כזה וְטָהַר יָדִים יִסֵּף אֶמֶץ (איוב י, ט).

י תמוטניה: אד, מ"ק-ד? תמוטניה: לק, מ"ק-ק.

פֶּן לַחֲכָם וַיִּחַכֶּם-עוֹד

אנא שלחו את הערותיכם!

הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com

הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליוננו מופיע

שם): <http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה

<http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45&p=272195#p272195&t=10317>

אם אתה מתעניין

בהבטים הלשוניים של התורה

(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')

אתה מוזמן להרשם (בחנם)

לקבלת דוא"ל בנושאים לשוניים

בכתובת: franklashon@gmail.com

© בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכתבים ©